

Benlyft som går på nerverna

Kärt barn har många namn. Men om kärt barn är ett kärt test betyder många namn många upphovsmän. Någon gång har du säkert gjort Lasègues test för ischiasnerven och dikterat med snyggt och korrekt franskt uttal.

AV ANDERS ERIKSSON, VO AKUT, ANESTESI OCH INTENSIVVÅRD, SÖDERSJUKHUSET – ANDERS.J.ERIKSSON@SODERSJUKHUSET.SE

När det sedan är dags att stava blir det som med fransk getost, varianter som får språkpolicerna att se rött. Alternativ finns. Testet heter också Lazarevic's tecken, efter en serbisk läkare som 1880 beskrev det, oberoende av Lasègue. Lazarevic döpte tecknet till Cotugno's syndrom, eftersom en äldre italiensk läkare beskrivit ischiaspåverkan ännu tidigare (Domenico Felice Antonio Cotugno 1736-1822).

Idag är den globala medicinen starkt inspirerad västerifrån och testet kallas Straight leg raise (SLR) av många. Kan vi lära något av historien är det att testet kommer att byta namn igen i framtiden, kanske till ett indiskt eller kinesiskt namn... eller ditt?

Det faktum att du inte är först att komma på det spelar mindre roll. När Lasègue skrev sitt verk "Considération sur la sciatique" (ungefär: Betraktelser över ischiasnerven) nämnde han aldrig testet. Det var hans student J J Forst som beskrev och tillskrev det sin lärare. Alltså är det inte säkert att Lasègue någonsin var inblandad, men inte heller det är viktigt. Hans namn är med i vårt medicinska kulturarv och han visar sig vara en person intressant nog att titta närmare på ändå.

ERNEST-CHARLES LASÈGUE (1816-83)

Ernest-Charles Lasègue föddes i Paris. Han började sin tid vid Paris universitet med att studera filosofi och humaniora, men hörde en dag en föreläsning av läkaren Armand Trousseau (Trousseau's tecken vid hypokalcemi) och blev så

inspirerad att han bytte karriär. Även om skiftet kan verka som avsaknad av målmedvetenhet var det inget fel på motivationen. Som student var han ofta sen med hyran för sin bostad i latinkvarteren. Pengarna gick till att köpa marsvin och kaniner till sina experiment, inte i matlagning.

Först vid 31 års ålder tog han läkarexamen och året därpå skickades han på den franska regeringens uppdrag till Ryssland för att utforska en koleraepidemi. Var det att betrakta som en gåva eller ett straff att nyutbildad åka på regeringsuppdrag och så gäller det rysk kolera? Kanske både och.

Hemkommen arbetade Lasègue på det då berömda Salpêtrièresjukhuset tills han 1869 blev professor i internmedicin vid Hôpital Necker, där han arbetade fram till sin död. Han var mycket produktiv och skrev över hundra artiklar inom vitt skilda medicinska områden.

EN HUMANISTISK JAKT PÅ SIMULANTER

Särskilt intresserade sig Lasègue för mentala sjukdomar och sjukdomar i nervsystemet. Han ansåg att fysiologin och psykiatrin hörde ihop och kanske övergick hans fascination för psykosomatiska sjukdomar i en besatthet att finna metoder att hitta simulanter, eller det som neurologer idag kallar funktionella störningar.

Sången lyder att det var i denna strävan han kom på testet som bär hans namn (översatt från Pierre Astruc's skröna):

"En söndagmorgon tänker han (Lasègue) på frågan han ställdes av generalinspektör Dujardin-Baumetz hur man upptäcker en simulerad ischiassmärta. Han lovade studera saken och frågan finns ständigt i hans tankar.

Lasègues manöver

För att undersöka lungexpansion. Läkaren håller en hand på patientens främre bröstorg och den andra dorsalt och ber patienten andas in. Thoraxexpansionen jämförs på båda sidorna.

Lasègues syndrom I

Bortglömd eponym för förföljelsemani (délire des persécutions)

Lasègues syndrom II

En variant av 1800-talets konversionshysteri där kvinnliga patienter under hysteri tappar känslan och blir förlamade i extremiteterna om ögonlocken stängs. Senreflexerna är normala och patienten har normal känslan och rörlighet så länge hon ser extremiteten.

Lasègue om reumatisk feber

"Patologer har länge vetat... att reumatisk feber slickar lederna, men biter hjärtat"

Lasègues test – straight leg raise

Test för att se om lumbago, värk i ländryggen, påverkar ischiasnerven, eller dess lumbala nerverötter. Patienten i ryggsläge. Undersökaren lyfter patientens ben. Benet ska ha sträckt knä så att endast höftleden flekteras. Smärta inom ischiasnervens område (strålande ner i benet, nedom knäet) vid flexion mindre än 30 grader är ett positivt test.

Sensitivitet 91 %

Specificitet 26 %

Vid smärta i andra benet än det som lyfts.

Sensitivitet 29 %

Specificitet 88 %

Rökandes sin pipa, ser han madame Lasègue sittandes vid pianot medan hans svärson, Cesbron, stämmer sin fiol. Är inte fiolsträngen, sträckt över stallet, som ischiasnerven som spänns över sittbenet när benet lyfts? Tveklöst har han, lyssnandes på klassisk musik, formulerat svaret på generalinspektörens fråga. Imorgon ska han leta efter tecknet på sin klinik..."

Att uppfinna fällor för att avslöja simulanter kan ge en osympatisk bild av Lasègue, inte olik Ernst-Hugo Järegårds neurokirurg Stig Helmer i Lars von Triers "Riket". Men liksom von Trier sade "man må ta det gode med det onde" hade Lasègues insatser goda syften och hans syn på humanioras betydelse för medicinen är modern också idag, även om retoriken är åldrad:

"Tiden som läggs på humanistiska studier är som tiden soldaten lägger på att få sin rustning skinande blank."

- Idag ska väl ändå soldater kamoufleras?

Enligt Lasègue var humaniora en förutsättning för att förstå patienterna och inför mötet med en psykotisk patient gav han följande råd:

"Gå tillbaka i patientens sjukhistoria, och om du söker ska du finna ögonblicket, iktus, som plötsligt rubbade patientens mentala balans. Hädanefter är hjärnan som ett piano från vilket vissa tangenter har avlägsnats och som därför endast spelar ofullständiga dissonanta ackord."

Lasègue utforskade nära relationers betydelse för psykisk sjukdom och myntade tillsammans med Jean-Pierre Falret (1794-1870) begreppet "folie à deux", också kallat Lasègue-Falret syndrom. Det är ett begrepp som lärs ut på psykiatriutbildningar än idag, som ett namn på inducerad psykos, även om synsättet att syndromet bara gäller kvinnor tack och lov inte längre är aktuellt.

NÅGOT MÅSTE VARIT ANNORLUNDA FÖRR

De gamla franska neuropsykiatrikerernas diagnostik av kvinnliga psykosomatiska sjukdomar som hysteri är material nog för en egen artikel som kräver kompetens i historia, medicin och psykologi för att värdera både patienter, läkare och deras relationer. I "Boken om Blanche och Marie" beskriver PO Enquist relationen mellan 1800-talsläkaren Jean Martin Charcot och hans favoritpatient Blanche Wittman. Patienter med spektakulära hysterier blev celebriteter som visades upp av sin läkare, som stjärnor i en dåtidens cirkus, med ett ömsesidigt beroende i berömmelsens uppgång och fall.

I stormaktspolitiken var Frankrike och Tyskland i ständig konflikt och i medicinens manège hamnade franske Lasègue i pajkastning med den tyske läkaren Rudolf Virchow (Virchow's lymfkörtel och triad mm) efter dennes storverk om cellulär patologi. Lasègue hävdade att cellulär sjukdom bara utgjorde en bråkdel av patologin. Virchow replikerade att den enda kritik han oroad sig för var kompetent sådan

och hittills hade han inte hört någon. Clownen värdiga en cirkusföreställning... också av idag? Om kära barn får egna namn. Måste deras pappor ändå bråka? ■

Källor:

1. Whonamedit.com
2. Wikipedia.org "straight leg raise", "lasègue"
3. Waddell G et al. "Nonorganic physical signs in low-back pain". Spine 1980; 5: 117-125.
4. Rabin A et al. "The sensitivity of the seated straight-leg raise test compared with the supine straight-leg raise test in patients presenting with magnetic resonance imaging evidence of lumbar nerve root compression". Archives of physical medicine and rehabilitation 2007; 88: 840-843.
5. Speed C. "Low back pain". BMJ 2004; 328: 1119-1121.
6. Devillé WL et al. "The test of Lasègue: systematic review of the accuracy in diagnosing herniated discs". Spine 2000; 25: 1140-1147.
7. Laza K. Lazarevi: Ischias postica Cotunnii: a contribution to the differential diagnosis. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo [Serbian Archives of Medicine], Beograd, 1880; 7: 23-35.
8. Forst JJ. Contribution à l'étude clinique de la sciatique. Paris. Thèse No. 33, 1881.
9. Lasègue C, Falret J. La folie à deux ou folie communiquée. Annales medico-psychologiques, Paris, 1877; 18: 321-355.
10. Lasègue C. Antesthésie et ataxie hystérique. Archives générales de médecine, Paris, 1864, 3: 385-402. Des hysteriques périphériques. Archives générales de médecine, Paris, 1878; 1: 641-656
11. Lasègue CE.: Du délire des persécutions. Archives générales de médecine, Paris, 1852, 4 sér., 28: 129-159